

**ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ**

РЯДІНСЬКИЙ ЄГОР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 347.73:663.5(477)

**ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА І
ОБІГУ АЛКОГОЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Київському міжнародному університеті.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
САВЧЕНКО ЛЕСЯ АНАТОЛІВНА,
Київський міжнародний університет,
Віце-Президент з наукових та юридичних питань.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
БІЛОУС Віктор Тарасович,
Національний університет
державної фіскальної служби України,
професор кафедри фінансового права;

кандидат юридичних наук, доцент
КОСТЕНКО Юлія Олександрівна,
Донецький національний університет імені Василя
Стуса, доцент кафедри теорії та історії держави і
права та адміністративного права.

Захист відбудеться 29 листопада 2018 року о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.732.01 Державного науково-дослідного інституту Міністерства внутрішніх справ України за адресою: 01011, м. Київ, пров. Євгена Гуцала, 4а.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Державного науково-дослідного інституту Міністерства внутрішніх справ України за адресою: 01011, м. Київ, пров. Євгена Гуцала, 4а.

Автореферат розіслано 17 жовтня 2018 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Т.А. Плугатар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Алкоголь як адикативний товар з одного боку, задовольняє потреби населення як продукт, є невід'ємною частиною культурного і економічного життя, з яким пов'язані традиції українського суспільства та важливим компонентом у хімічній, харчовій, парфумерній промисловості, його виробництво та обіг створює робочі місця як у самій галузі, так і в суміжних, проте з іншого боку, під впливом наявних в ньому речовин алкоголь може стати об'єктом патологічної залежності споживача. Зловживання алкоголем призводить до смертності, скорочення тривалості здорового життя, збільшує ймовірність широкого кола негативних соціальних явищ (скоєння злочинів, розлучень, нещасних випадків, ДТП, пожеж, падіння народжуваності, руйнування національного генофонду, зниження трудового потенціалу тощо), завдає суттєвої шкоди соціально-економічному розвитку країни, сприяє утворенню демографічної і соціальної кризи, представляє загрозу особистості, сім'ї, суспільству, а в цілому – державі. Проте неможливо повністю заборонити виробництво, обіг та вживання алкоголю, бо, як переконає історичний досвід, подібна заборона є недоцільною та породжує негативні наслідки – розквіт злочинних синдикатів, зростання організованої злочинності та корупції, збільшення нелегального виробництва алкоголю та контрабанди, збільшення рівня смертності через вживання неякісного алкоголю, бюджетні втрати через ненадходження акцизів з алкоголю та необхідність збільшення штатів правоохоронних органів, скорочення робочих місць в галузі, пов'язаної з виробництвом та обігом алкоголю тощо.

Масштабність, неоднозначність, багатосторонній характер проблеми виробництва та обігу алкогольної продукції обумовлюють доцільність державного регулювання цієї сфери. На сучасному етапі державне регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції спрямовано на захист життя та здоров'я людини, недопущення продажу населенню недобросовісної продукції, забезпечення конкурентоздатності у діяльності суб'єктів господарювання та наповнення дохідної частини бюджету.

Фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції як вид державного регулювання у цій сфері, спрямоване на наповнення дохідної частини бюджету, тобто на забезпечення публічних фінансових інтересів і, відносно інших завдань, вирішення яких обумовлює державне регулювання виробництва і обігу алкогольної продукції, є другорядним, проте, з огляду на популярність та затребуваність алкоголю як продукту і прибутковість цієї галузі, нерідко висувається на перший план. Держава може активно застосовувати форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції з метою забезпечення публічних фінансових інтересів, проте їх надмірність та необґрунтованість призводить до подорожчання алкогольної продукції, і, відповідно, до зростання обігу недоброякісної та нелегальної продукції, самогонваріння, підвищенню смертності і нещасних випадків та інших негативних соціальних наслідків.

Враховуючи популярність алкоголю в Україні (наша країна займає п'яте місце в європейському регіоні зі споживання алкоголю (друге місце за північним типом), а витрати на придбання алкогольної продукції серед українського населення належать до пріоритетних¹), держава широко використовує різноманітні форми фінансово-правового регулювання у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції. Крім оподаткування (суб'єкти господарювання, що здійснюють виробництво та обіг вищевказаної продукції, сплачують акцизний податок, податок на додану вартість, а суб'єкти господарювання, що імпортують алкогольну продукцію, – ще й митні платежі), до таких суб'єктів застосовуються ліцензування, режим акцизного та податкового складів, маркування алкогольної продукції акцизними марками, облік і реєстрація, регулювання цін та встановлення норм витрат; також продовжує використовуватися державна фіскальна монополія на виробництво спирту. Всі вищевказані форми фінансово-правового регулювання прямо чи опосередковано спрямовані на формування дохідної частини бюджету. При цьому, запровадження зазначених форм здійснювалося безсистемно, необґрунтовано, для вирішення односторонніх завдань чи залишилося в силі історичного розвитку, і на сучасному етапі суттєво впливає як на розвиток галузі виробництва та обігу алкогольної продукції, так і на діяльність суб'єктів господарювання, що задіяні у зазначеній галузі, що, відповідно, негативно відбивається у соціальній площині, де найяскравіше проявляються прорахунки у державному регулюванні виробництва та обігу алкогольної продукції (насьогодні Україна займає друге місце зі смертності від алкоголізму – від цього фактору вмирає приблизно 40 тис. осіб на рік, що є другим, після трудової міграції, фактором зменшення населення країни)²

Незважаючи на складність і надзвичайну важливість визначеної проблеми, вона недостатньо розкрита у науковій літературі. Особливої уваги привертало дослідження акцизного податку та податку на додану вартість, правове регулювання, правовий механізм та проблемні питання характеристики яких, в тому числі у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції, були предметом наукового пошуку А.В. Бризгаліна, Г.В. Бех, Д.А. Бекерської, В.Т. Білоуса, Л.К. Воронової, О.М. Горбунової, О.Ю. Грачової, А.С. Дубоносової, С.Т. Кадькаленка, О.М. Козиріна, Ю.О. Костенко, І.І. Кучерова, О.В. Костяної, О.М. Мінаєвої, А.О. Монаєнка, С.Г. Пепеляєва, Т.О. Проценка, Н.Ю. Пришви, М.П. Кучерявенка, Н.І. Хімичевої, А.В. Чуркіна, С.В. Шахова, Н.В. Шевцової та інших. Окремі аспекти державного регулювання господарської діяльності на ринку алкогольної продукції розглядали у своїх роботах М.М. Артемов, С.А. Король, Т.Л. Бондар, О.В. Марченко, С.О. Якупова, Р.О. Циганок, Л.А. Деткова тощо. Проблем ліцензування у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції торкалися Е.Д. Соколова, О.Є. Мажейка, Г.В. Мельничук, В.В. Томаров, Д.О. Шубін, Є.В. Лисицін, Н.М. Чеботарева тощо.

На формування сучасного уявлення про державну фінансову монополію на

¹ <https://news.ub.ua/44782-na-sigareti-i-gorilku-ukrayinci-vitrachayut-bilshe-nij-na-hlib-i-moloko.html>

² <https://www.segodnya.ua/ukraine/Ukraincy-v-pyaterke-samyh-pyushchih-naciy-v-mire.html>

виробництво спирту суттєвий вплив здійснили праці дореволюційних вчених – Е.М. Берендтса, М.М. Сперанского, Д.В. Львова, І.Т. Тарасова, В.О. Лебедева, С.І. Іловайского, І.І. Янжула тощо.

Проте фінансово-правове регулювання діяльності виробництва та обігу алкогольної продукції не було предметом самостійного наукового дослідження, майже не досліджувалися проблемні питання обліку та реєстрації у сфері виробництва та обліку алкогольної продукції, регулювання цін та встановлення норм втрат спирту як форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу такої продукції. З'ясуванню проблемних питань у вказаній сфері та визначенню шляхів їх розв'язання допоможе комплексне дослідження фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції – це, у свою чергу, сприятиме забезпеченню досягненню всіх цілей державного регулювання у зазначеній галузі. Усе зазначене і обумовлює актуальність нашого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проведено на виконання Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», затвердженої Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015, Плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 № 213-р., Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1164-р від 31.10.2011.

Дисертаційне дослідження виконано у межах науково-дослідної теми Київського міжнародного університету «Україна в умовах європейської інтеграції і глобалізації світу» (державний реєстраційний номер 0108U008609), у розробці якої автор брав участь.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертації полягає в тому, щоб на основі здобутків вітчизняної та зарубіжної правничої науки, а також чинного законодавства України розкрити сутність та проблеми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, і визначити перспективні напрями його вдосконалення.

Відповідно до поставленої мети визначено основні *завдання* дисертації:

- проаналізувати теоретико-правові підходи до фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції
- дослідити державне регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, визначити його завдання та види;
- сформулювати поняття алкогольної продукції для цілей фінансово-правового регулювання в Україні;
- розглянути методи та форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції;
- визначити порядок оподаткування суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво, імпорт, експорт, транспортування, зберігання та торгівлю алкогольною продукцією;
- охарактеризувати правову природу плати за ліцензії на право виробництва та обігу алкогольної продукції;

- проаналізувати облік та реєстрацію в сфері виробництва та обігу алкогольної продукції, правовий режим функціонування акцизних складів/податкових постів та маркування алкогольних напоїв акцизними марками;

- дослідити державне регулювання цін та встановлення норм витрат у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції як форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, що опосередковано впливають на формування дохідної частини бюджету;

- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України, яким закріплюється фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають при виробництві та обігу алкогольної продукції.

Предмет дослідження – фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції в Україні.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять положення діалектики як загальнонаукового методу пізнання явищ об'єктивної дійсності, інші загальнонаукові та спеціальні методи.

Застосування логічного методу дозволило визначити види державного регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, форми та методи фінансово-правового регулювання виробництва та обігу такої продукції, вида алкогольної продукції (підрозділи 1.1, 1.3). Метод семантичного аналізу застосовано для з'ясування змісту понять «алкогольна продукція», «державна фінансова монополія» (підрозділи 1.2, 2.3). Структурно-функціональний метод застосовувався для аналізу оподаткування та ліцензування як форм фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції (підрозділ 2.1, 2.2). Застосування методів аналізу і синтезу дало змогу дослідити облік та реєстрацію, застосування режиму акцизних/податкових складів, маркування алкогольної продукції акцизними марками, регулювання цін та встановлення норм витрат алкогольної продукції як форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, що опосередковано впливають на формування дохідної частини бюджетів (підрозділи 3.1, 3.2). У процесі аналітичного огляду нормативно-правових актів ЄС та досвіду зарубіжних країн щодо фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, було використано порівняльний метод, що дало можливість сформулювати рекомендації для вдосконалення законодавства України, у якому закріплюється фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції (підрозділи 1.2, 2.1–3.2). Указані методи використовувалися у взаємозв'язку та взаємозалежності, що дозволило забезпечити повноту, усебічність та об'єктивність дослідження.

Науково-теоретичне підґрунтя дисертації склали наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених ХІХ–ХХІ ст. у галузі фінансового та податкового права, загальної теорії держави і права, господарського права, інших галузевих правових наук, теорії управління, економічної теорії.

Нормативно-правову базу дослідження склали Конституція України, Податковий кодекс України, Закон «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту

етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 19.12.1995 № 481/95-ВР, інші закони та підзаконні нормативні акти, якими регулюється фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції в Україні.

Емпіричну та інформаційну основу дисертації становлять статистичні матеріали, офіційна інформація та аудити Міністерства фіскальної служби України, дані Державного реєстру судових рішень, Єдиного реєстру місць зберігання спирту, Єдиного державного реєстру виробників спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого плодового, дистиляту виноградного спиртового, спирту-сирцю плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, Єдиного реєстру товарно-транспортних накладних на переміщення спирту етилового та алкогольних напоїв, Єдиного державного реєстру витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового, Реєстрів виданих, призупинених та анульованих ліцензій на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами (по областях), узагальнення судової практики, рішення судів (в тому числі Верховного суду України), матеріали публічних аудитів підприємств спиртової галузі, довідкова література, публікації в періодичних виданнях, навчально-методичні напрацювання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших в Україні монографічних досліджень, у якому комплексно, з урахуванням сучасних методів пізнання, здобутків вітчизняної та зарубіжної правничої науки, європейського й національного законодавства України, розкрито фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції в Україні, і визначено перспективні напрями його вдосконалення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– запропоновано визначення алкогольної продукції з урахуванням нових правових підходів до характеристик такої продукції (вмісту етилового спирту), обумовлені тенденцією до гармонізації національного законодавства з законодавством ЄС, і віднесення до неї алкогольних напоїв, всіх видів спирту етилового, спиртовмісної продукції та біоетанолу;

– аргументовано правову природу плати за ліцензії у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції як місцевого збору та запропоновано право на виробництво та обіг такої продукції віднести до об'єктів державного мита;

– класифіковано форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції за допомогою критерію їх спрямованості на формування дохідної частини бюджетів;

удосконалено:

– наукові підходи до визначення державного регулювання у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції з урахуванням функцій такого регулювання та публічних інтересів, на забезпечення яких воно спрямоване;

– аргументацію щодо відмови від державної фіскальної монополії на виробництво спирту в Україні як такої, що не досягає своєї мети та створює корупційні ризики у цій галузі;

- аналіз обліку та реєстрації як форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, що використовується для систематизації інформації, яка збирається, групується, узагальнюється та закріплюється у загальнодоступних електронних базах даних в зазначеній сфері;

- обґрунтування мети застосування форм фінансово-правового регулювання у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції, що опосередковано впливають на формування дохідної частини бюджету, як забезпечення повної та своєчасної сплати податків суб'єктами господарювання, що здійснюють виробництво та обіг алкогольної продукції, боротьбу з незаконним її виробництвом та обігом і аналіз стану та тенденції розвитку виробництва та обігу такої продукції в Україні;

- характеристика регулювання цін та встановлення норм витрат спирту етилового у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції як форми фінансово-правового регулювання у цій сфері, що опосередковано впливають на формування дохідної частини бюджету;

дістали подальшого розвитку:

- визначення видів державного регулювання у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції залежно від галузі права, за допомогою норм якого здійснюється таке регулювання, та видів публічних інтересів, на досягнення яких воно спрямоване;

- дослідження сутності державної фіскальної монополії як форми неподаткових надходжень бюджету та зарубіжний досвід її використання;

- визначення форм фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції як засобів впливу на діяльність суб'єктів господарювання, що виробляють, імпортують, експортують, перевозять, зберігають та торгують алкогольну/ою продукцію/єю;

- характеристика режиму акцизного складу/податкового посту та маркування алкогольних напоїв акцизними марками як форм фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, що спрямовані на забезпечення належного податкового контролю у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції і здійснюється виключно органами Державної фіскальної служби України;

- аналіз впливу оподаткування суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво та обіг алкогольної продукції на функції державного регулювання у цій сфері;

- обґрунтування необхідності внесення змін та доповнень до Податкового кодексу України, Законів України № 481/95-ВР та «Про державне мито», УКТ ЗЕД.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані й викладені в дисертації положення, узагальнення, висновки та рекомендації мають як загальнотеоретичне, так і прикладне значення для розвитку науки фінансового права та практики застосування відповідних норм, і можуть бути використані у:

- *науково-дослідній роботі* – як основа для подальшого проведення теоретичного пошуку щодо вирішення проблем, пов'язаних із фінансово-правовим регулюванням виробництва та обігу алкогольної продукції в Україні (акт впровадження від 07.11.2013);

– *правотворчій роботі* – для підготовки та уточнення ряду законодавчих та підзаконних актів, якими врегульовується фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції (акт впровадження від 14.01.2014);

– *навчально-методичному процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Фінансове право», «Податкове право», а також при підготовці навчально-методичних комплексів із указаних дисциплін.

Особистий внесок здобувача. Дослідження виконано дисертантом самостійно, із використанням новітніх здобутків вітчизняної та зарубіжної науки фінансового та податкового права. Усі викладені в ньому положення й висновки обґрунтовано на основі власних досліджень автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації, теоретичні та практичні висновки й рекомендації оприлюднено в доповідях та повідомленнях на міжнародних науково-практичних конференціях та круглих столах: «Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн» (Запоріжжя, 27–28 грудня 2013 р.), «Україна в Євроінтеграційних процесах» (Київ, 15–16 лютого 2014 р.), «Реформування правоохоронної системи України» (Київ, 20 червня 2014 р.), «Розвиток сучасного права в умовах глобальної нестабільності» (Одеса, 9–10 вересня 2016 р.), «Розвиток сучасного права в умовах глобальної нестабільності», (Одеса, 8–9 вересня 2017 р.), «Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн» (Запоріжжя, 22–23 вересня 2017 р.).

Публікації. Основні положення і висновки дисертації знайшли своє відображення у 13 публікаціях, з яких: 7 – статті, надруковані в наукових фахових виданнях України в галузі юридичних наук, 1 – стаття в іноземному науковому виданні, 5 – тези наукових повідомлень та доповідей, виданих за результатами проведення міжнародних науково-теоретичних і науково-практичних конференцій та круглих столів.

Структура дисертації відповідає предмету, меті, завданням та методології дослідження й дає можливість детально розкрити тему. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (312 найменувань) та додатків. Повний обсяг дисертації становить 297 сторінок, із яких основний текст – 215 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, указано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методологічні та теоретичні засади, висвітлено наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, наведено дані про апробацію та публікацію результатів дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові підходи до фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції» містить три підрозділи.

У *підрозділі 1.1 «Державне регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, його завдання та види»* проаналізовано фактори, що обумовлюють

об'єктивну потребу людей в алкоголі і визначено, що його виробництво та обіг потребує державного регулювання. Зазначено, що державне регулювання у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції спрямовано на забезпечення соціальних публічних інтересів (захист життя та здоров'я людини, забезпечення здоров'я нації, зменшення обсягу споживання), господарських публічних інтересів (недопущення продажу населенню недобросовісної продукції, забезпечення конкурентоздатності у діяльності суб'єктів господарювання, підвищенні якості алкогольної продукції, захист економічних інтересів країни) та фінансових публічних інтересів (наповнення дохідної частини бюджету). Сформульовано визначення фінансово-правового регулювання у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції.

У підрозділі 1.2 *«Поняття алкогольної продукції для цілей фінансово-правового регулювання в Україні»* вказано, термін «алкогольна продукція» в українському законодавстві не має однозначного трактування. Досліджено визначення «алкогольна продукція», «алкогольні напої» та «спирт етиловий» як продукти і як категорії в праві та у законодавстві України з урахуванням фізико-технічних характеристик, яким повинен відповідати продукт, що визначаються у відповідних ДСТУ, та з урахуванням кодування таких продуктів в УКТ ЗЕД. Зазначено, що відсутність терміну «спиртовмісна продукція» у законодавстві України призводить до того, що суб'єкти господарювання виробляють та реалізують спиртовмісну продукцію, яку, з метою провадження безліцензійної діяльності та ухилення від оподаткування, спираючись на експертні висновки науково-дослідних інститутів судових експертиз та Торгово-промислової палати України та її регіональних підрозділів, визначають не як спиртовмісну, а як іншу продукцію, в той час як фізико-хімічні властивості такої продукції свідчать, що її основним компонентом є етиловий спирт (етанол). Проаналізовану судову практику за такими спорами.

Досліджено еволюцію наукових підходів до визначення пива як алкогольного напою та історію їх реалізації в законодавчому полі.

Розглянуто генезис біоетанолу як особливого виду альтернативного палива, основним компонентом якого є етиловий спирт в різних країнах світу (Бразилія, США, ЄС, Індії) та в Україні. Вказано на правові проблеми визначення в законодавстві України біоетанолу (і як спирту етилового зневодженого, що виготовлений з біомаси для використання як біопаливо (відносно якого встановлюється нульова ставка акцизного податку), і як спирту етилового як виду товару, що міститься в товарній позиції 2207 УКТ ЗЕД (відносно якого встановлюється акцизний податок за ставкою 126,96 грн. за 1 літр)). Проаналізована судово практика за спорами, що виникають внаслідок правової колізії у цьому питанні. Запропоновано ввести в національне правове поле категорію «алкогольна продукція», до видів якої віднести алкогольні напої, всі види спирту етилового, спиртовмісну продукцію та біоетанол.

У підрозділі 1.3 *«Методи та форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції»* досліджено наукові підходи до визначення методів правового регулювання. Підтримано позицію, що методом

фінансово-правового регулювання є як сукупність засобів правового впливу на учасників фінансових правовідносин, що здійснюється з метою формування необхідної поведінки у таких учасників (А.М. Вітченко, М.П. Кучерявенко, О.П. Орлюк). Вивчено ознаки диспозитивного та імперативного методів, зроблено висновок, що у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції використовується виключно імперативний метод фінансово-правового регулювання.

Здійснено юридичний аналіз нормативних актів, що врегульовують діяльність, пов'язану з виробництвом та обігом алкогольної продукції, з метою виокремлення форм фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, для чого проаналізовано якими саме способами в українському законодавстві здійснюється правовий вплив на діяльність суб'єктів господарювання, які виробляють, імпортують, експортують, перевозять, зберігають та торгують алкогольною продукцією і визначено, які з них здійснюються для забезпечення публічних фінансових інтересів. Сформульовано поняття форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, визначено види таких форм.

Розділ 2 «Форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, що безпосередньо спрямовані на формування дохідної частини бюджету» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Оподаткування суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво, імпорт, експорт, транспортування, зберігання та торгівлю алкогольною продукцією» наголошується, що суб'єкти господарювання, що здійснюють виробництво та обіг алкогольної продукції в Україні сплачують акцизний податок, податок на додану вартість та митні платежі (якщо експортують алкогольні напої на митну територію України).

Доведено, що алкогольна продукція, як об'єкт оподаткування має певні особливості, які безпосередньо впливають на її оподаткування і враховуються податковим законодавством, при цьому правовий механізм цих податків з одного боку враховує особливості об'єкту оподаткування, а з іншого – активно впливають на зміну умов діяльності суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво та обіг алкогольної продукції.

Обґрунтовано, що регулярне підвищення ставок акцизного податку призводить до збільшення обсягів нелегального обігу алкогольної продукції і, відповідно, зменшенню доходів бюджетів. Удосконалення правового механізму акцизного податку можливо шляхом: встановлення мораторію на подальше підвищення ставок цього податку; відмови від диференційованих ставок залежно від виду алкогольної продукції; використання єдиної ставки на алкогольну продукцію із врахування на 1 літр безводного спирт етилового, що міститься в такій продукції.

У підрозділі 2.2 «Правова природа плати за ліцензії на право виробництва та обігу алкогольної продукції» досліджено види діяльності у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції. Вказано, що плата за ліцензії у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції відрізняється від плати за ліцензії в інших сферах діяльності: 1) розмір коливається від 500 000 до 780 грн.; 2) сплачується

періодично; 3) справляється до початку виробництва або діяльності, пов'язаної з обігом алкогольної продукції (авансові платежі); 4) кошти від внесення зараховуються до місцевих бюджетів; 5) розмір плати за видачу дублікату ліцензії в певних випадках дорівнює розміру плати за видачу ліцензії. 6) ліцензії видає ДФС України; 7) при роздрібній торгівлі ліцензується не діяльність, а торговельне місце. Зазначено, що особливості справляння цього платежу обумовлюють його відмінність плати за інші види діяльності, що підлягають ліцензуванню. Підтримано наукову позицію, що плата за ліцензії у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції встановлюється не з компенсаційною, а з фіскальною метою. Досліджено правову природу плати за ліцензії у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції, ознаки, притаманні зазначеному платежу і обґрунтовано належність плат за ліцензії до зборів.

У підрозділі 2.3 «Сутність державної фіскальної монополії на виробництво спирту та перспективи її подальшого використання в Україні» досліджено генезис державної фіскальної монополії. Проаналізовано співвідношення понять «державна фіскальна монополія» і «регалії». Визначено види державної фіскальної монополії (повна та часткова). Приділена увага дослідженню зарубіжного досвіду країн, в яких застосовується державна фіскальна монополія (Швеції, Фінляндії, Німеччині, Білорусії, Туркменії, Латвії (на вино та міцні спиртні напої), Македонії, Швейцарії (виключно на міцні спиртні напої), Туреччині (виключно на міцні спиртні напої), Уругваї (виключно на міцні спиртні напої), Канаді, Франції (виключно оптова продаж бренді), Ісландії (виключно роздрібна продаж), США). Зазначено, що ДФМ на виробництво та продаж алкогольних напоїв є історичним пережитком, який продовжує своє існування лише в декількох країнах переважно в силу історичної традиції, відноситься до неподаткових надходжень бюджету і не суттєво впливає на його формування та поповнення. В сучасних умовах ДФМ втратили свою податкову сутність і представляють собою звичайні державні монополії на виробництво та обіг деяких товарів, а фіскальними вони називаються в силу історичної традиції.

Проаналізовано мету та результати застосування державної фіскальної монополії в Україні. Відзначено, що виробництво спирту в Україні падає, монопольна галузь з виробництва спирту знизила свою прибутковість. Аналіз судової практики щодо корупційних схем ДП «Укрспирт» свідчить, що застосування державної фіскальної монополії на сучасному етапі створює корупційні ризики і сприяє незаконному збагаченню окремих осіб, а не наповненню дохідної частини бюджету.

Розділ 3 «Форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, що опосередковано спрямовані на формування дохідної частини бюджету» містить чотири підрозділи.

У підрозділі 3.1 «Форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, що спрямовані на забезпечення належного податкового контролю» визначено, що до таких форм відноситься облік та реєстрація у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції, встановлення режиму акцизного складу та маркування алкогольної продукції акцизними

марками. Досліджено види реєстрів, що ведуться у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції (Єдиний реєстр місць зберігання спирту, Єдиний державний реєстр виробників спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого плодового, дистиляту виноградного спиртового, спирту-сирцю плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, Єдиний реєстр товарно-транспортних накладних на переміщення спирту етилового та алкогольних напоїв, Єдиний державний реєстр витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового, Реєстри виданих, призупинених та анульованих ліцензій на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами). Визначено мету їх ведення.

Проаналізовано правове регулювання режиму акцизного складу та податкового посту, визначено відмінності між ними. Досліджено правову природу плати за маркування алкогольної продукції марками акцизного збору, обґрунтовано її характер як додаткового збору.

У підрозділі 3.2 «Інші форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, що опосередковано спрямовані на формування дохідної частини бюджету» досліджено регулювання цін у сфері торгівлі алкогольними напоями та встановлення норм втрат спирту етилового. Констатовано, що у сфері реалізації алкогольної продукції використовуються регульовані граничні мінімальні ціни (оптово-відпускні та роздрібні), які встановлюють в тому числі і з метою захисту бази оподаткування акцизного податку від скорочень за рахунок зниження вартості продукції. Визначено вплив встановлення норм втрат і виходу спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, дистиляту виноградного спиртового, спирту-сирцю плодового та алкогольних напоїв на формування об'єкту оподаткування.

ВИСНОВКИ

Системний аналіз здобутків вітчизняної та зарубіжної правничої науки, а також чинного законодавства України, яким регулюється фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, дозволив дійти певних теоретичних висновків та внести низку пропозицій щодо вдосконалення чинних нормативно-правових актів.

1. Державне регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції – це вплив держави за допомогою правових норм господарського, адміністративно, фінансового та інших галузей права на діяльність суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво, імпорт, експорт, транспортування, зберігання та торгівлю (оптову та роздрібну) такої продукції для забезпечення соціальних, господарських, фінансових та інших публічних інтересів у цій сфері.

Публічні інтереси у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції полягають у захисті життя і здоров'я людини та економічних інтересів країни, забезпеченні здоров'я нації і конкурентоздатності у діяльності суб'єктів господарювання, недопущенні продажу населенню недобросовісної продукції,

підвищенні якості такої продукції, а також формуванні публічних фінансових ресурсів.

Залежно від норм права, за допомогою яких здійснюється державне регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції та видів публічних інтересів, на досягнення яких спрямоване таке регулювання, можна виділити соціально-правове, господарсько-правове, фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції.

2. Фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції – вплив держави за допомогою норм фінансового права на діяльність суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво, імпорт, експорт, транспортування, зберігання та торгівлю (оптову та роздрібну) такої продукції з метою забезпечення публічних фінансових інтересів.

Фінансовими публічними інтересами, на забезпечення яких спрямоване фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, є об'єктивні потреби суспільства з формування публічних фінансових ресурсів шляхом обмеження права суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво, імпорт, експорт, транспортування, зберігання та торгівлю (оптову та роздрібну) такою продукцією користуватися всією сумою отриманого в результаті господарської діяльності прибутку, через відчуження його частини на користь держави у вигляді податків та зборів, а також організації їх витрачання, розподілу і перерозподілу на користь суб'єктів господарювання/

3. Алкогольна продукція – продукція з вмістом етилового спирту понад 0,5 відсотка об'ємних одиниць готової продукції. На сучасному етапі згідно законодавства України до алкогольної продукції можна віднести: 1) алкогольні напої – продукти, одержані шляхом спиртового бродіння цукровмісних матеріалів або виготовлені на основі харчових спиртів з вмістом спирту етилового понад 0,5 відсотка об'ємних одиниць, які зазначені у товарних позиціях 2203, 2204, 2205, 2206 (крім квасу «живого» бродіння), 2208 згідно з УКТ ЗЕД, а також з вмістом спирту етилового 8,5 відсотка об'ємних одиниць та більше, які зазначені у товарних позиціях 2103 90 30 00, 2106 90 згідно з УКТ ЗЕД; 2) всі види спирту етилового, зазначені у товарних позиціях 2207 згідно з УКТ ЗЕД (крім біоетанолу) та спиртомістивна продукція; 3) біоетанол, зазначений у товарній позиції 2207 20 00 10 згідно з УКТ ЗЕД);

Виробництво алкогольної продукції – технологічний процес, здійснення якого внаслідок зміни форми, властивостей або складу сировини, напівфабрикатів або готової продукції призводить до отримання продукції з вмістом етилового спирту понад 0,5 відсотка об'ємних одиниць готової продукції. Обіг алкогольної продукції включає її імпорт, експорт, транспортування, зберігання, торгівлю (як оптову, так роздрібну).

4. Методом фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції є імперативний.

Форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції – засоби впливу на діяльність суб'єктів господарювання які виробляють, імпортують, експортують, перевозять, зберігають та торгують алкогольною

продукцією, спрямовані на обмеження права таких суб'єктів користуватися всією сумою отриманого в результаті господарської діяльності прибутку, через відчуження його частини на користь суспільства для формування дохідної частини бюджетів.

Форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції: 1) безпосередньо спрямовані на формування дохідної частини бюджетів: а) оподаткування; б) плата за ліцензії; в) державна фінансова монополія на виробництво спирту; 2) опосередковано спрямовані на формування дохідної частини бюджетів: а) встановлення режиму акцизного складу; б) маркування алкогольної продукції акцизними марками; в) ціноутворення; г) облік та реєстрація; в) нормування.

5. Суб'єкти господарювання, що здійснюють виробництво та обіг алкогольної продукції в Україні сплачують акцизний податок, податок на додану вартість та митні платежі (якщо експортують алкогольні напої на митну територію України). Алкогольна продукція, як об'єкт оподаткування має певні особливості, які безпосередньо впливають на її оподаткування і враховуються податковим законодавством, при цьому правовий механізм цих податків з одного боку враховує особливості об'єкту оподаткування, а з іншого – активно впливають на зміну умов діяльності суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво та обіг алкогольної продукції.

Регулярне підвищення ставок акцизного податку призводить до збільшення обсягів нелегального обігу алкогольної продукції і, відповідно, зменшенню доходів бюджетів. Удосконалення правового механізму акцизного податку можливо шляхом: встановлення мораторію на подальше підвищення ставок цього податку; відмови від диференційованих ставок залежно від виду алкогольної продукції; використання єдиної ставки на алкогольну продукцію із врахування на 1 літр безводного спирт етилового, що міститься в такій продукції.

6. Плата за ліцензії на право виробництва та обігу алкогольної продукції представляє собою місцевий збір – обов'язковий платіж до місцевих бюджетів, що справляється з суб'єктів господарювання, які прагнуть здійснювати виробництво або обіг алкогольної продукції за право здійснювати таке виробництво або обіг. З урахуванням правової природи плати за ліцензії на виробництво та обіг алкогольної продукції та позитивного зарубіжного досвіду пострадянських країн у цьому питанні, доцільно віднести до об'єктів державного мита право виробництва та обігу алкогольної продукції, а суб'єктів господарювання, що прагнуть здійснювати виробництво, імпорт, експорт, оптову та роздрібну торгівлю алкогольними напоями (якщо вони відповідають вимогам, визначеним у законодавстві) – до платників державного мита.

7. Сутність державної фіскальної монополії полягає в сукупності дій держави з усунення приватної конкуренції на певному сегменті ринку і реалізації споживачам певних необхідних їм послуг та(чи) товарів за цінами, що перевищують в сукупності витрати на їх виробництво та середню норму прибутку для забезпечення фіскальних інтересів держави. Державна фіскальна монополія може бути двох видів: 1) повна (держава має виключні права і на виробництво і на

реалізацію певного товару); 2) часткова (державна має виключні права або на виробництво, або на реалізацію певного товару). Протягом століть державна фіскальна монополія на виробництво та/чи реалізацію алкогольної продукції застосовувалася як єдиний захід державного адміністративного втручання в процеси виробництва та/чи обігу алкогольної продукції, що дозволяло вирішувати ряд питань економічного та соціального характеру. На сучасному етапі державна фіскальна монополія на виробництво та/чи реалізацію алкогольної продукції є формою неподаткових надходжень бюджету, продовжує застосовуватися в небагатьох країнах (Німеччина, Фінляндія, Швеція тощо) переважно в силу історичної традиції, і суттєво не впливає на формування та поповнення бюджетів.

8. Державна фіскальна монополія на виробництво спирту в Україні не досягає поставленої мети. На сучасному етапі ДП «Укрспирт» щороку декларує показники зменшення рентабельності та сплати податків, за умов збільшення адміністративних витрат, тобто простежується чітка тенденція до зменшення податкового навантаження з державних підприємств, які виробляють спирт, що свідчить про стійке погіршення прибутковості монопольної галузі виробництва спирту. Крім цього, виробництво спирту за умов державної фіскальної монополії на створює корупційні ризики у цій галузі. Державну фіскальну монополію на виробництво спирту в Україні можна вважати історичним пережитком, який необхідно скасувати, передавши виробництво спирту у приватний сектор.

9. Облік та реєстрація, режим податкового складу та податкового посту, а також маркування алкогольних напоїв акцизними марками є формами фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, що спрямовані на забезпечення належного податкового контролю у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції, застосовується з метою поліпшення ефективності роботи із запобігання та боротьби з незаконним виробництвом і обігом спирту та продукції з його вмістом, посилення контролю за повнотою і своєчасністю надходження до бюджету акцизного податку і їх виконання забезпечується органами ДФС України.

10. Облік та реєстрація як форма фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції представляє собою систему збору, угруповання, узагальнення та закріплення у загальнодоступних електронних базах даних інформації про: місця зберігання спирту; приміщення, що використовуються для зберігання алкогольних напоїв; суб'єктів господарювання, що зберігають спирт та алкогольні напої; суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, спирту-сирцю виноградного, спирту-сирцю плодового, алкогольних напоїв та роздрібну торгівлю алкогольними напоями; товарно-транспортні накладні на переміщення спирту етилового та алкогольних напоїв; наявність у суб'єктів господарювання витратомірів-лічильників обсягу виробленого спирту етилового; облікові дані щодо обсягу виробленого спирту етилового.

11. Правовий режим акцизних складів і податкових постів в Україні адаптований до норм Директиви Ради Європи від 25.02.1992 № 92/12/ЄЕС «Про

загальні положення стосовно виробів (товарів), що підлягають акцизному збору, а також утримання, переміщення та контролю таких виробів».

12. Плата за марки акцизного податку фактично представляє собою додатковий збір, що справляється з суб'єктів господарювання – виробників та імпортерів алкогольних напоїв.

13. У сфері реалізації алкогольної продукції використовуються регульовані граничні мінімальні ціни (оптово-відпускні та роздрібні) та встановлення норм втрат спирту етилового, які представляють собою форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, що опосередковано спрямовані на наповнення дохідної частини бюджету, оскільки спрямовані на забезпечення контролю за виробленою та реалізованою алкогольною продукцією, тобто – об'єктом оподаткування.

14. З метою вдосконалення нормативно-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції в Україні доцільно:

1) до Податкового кодексу України внести такі зміни:

- пп. 14.1.237 п. 14.1. ст. 14 доповнити словами «...які за своїми фізико-технічними характеристиками відповідають відповідним ДСТУ»;

- пп. 14.1.237-1 п. 14.1. ст. 14 викласти у такі редакції: «спиртовмісна продукція – це харчова або нехарчова продукція, з вмістом етилового спирту понад 0,5 об. % готової продукції»;

- п. 14.1. ст. 14 викласти у такі редакції: «спиртовмісна продукція – це харчова або нехарчова продукція, з вмістом етилового спирту понад 0,5 об. % готової продукції»;

2) до Закону № 481/95-ВР внести такі зміни:

- ст. 1 доповнити абзацом у такій редакції «спиртовмісна продукція – це харчова або нехарчова продукція, з вмістом етилового спирту понад 0,5 об. % готової продукції»;

- у ст. 1 визначення етилового спирту доповнити словами «...які за своїми фізико-технічними характеристиками відповідають відповідним ДСТУ»; «спиртовмісна продукція – це харчова або нехарчова продукція, з вмістом етилового спирту понад 0,5 об. % готової продукції»;

- видалити норми, що визначають елементи плати за ліцензії на право виробництва або обігу алкогольної продукції.

3) до УКТ ЗЕД внести такі зміни:

- у товарній позиції 22 замість слів «алкогольні напої» використовувати слова «алкогольна продукція».

4) розробити та прийняти Закон України «Про державне мито», в якому до об'єктів віднести право на виробництво та обіг алкогольної продукції, а до платників – суб'єктів господарювання, що прагнуть здійснювати виробництво, імпорт, експорт, оптову та роздрібну торгівлю алкогольними напоями, які відповідають вимогам, визначеним у законодавстві.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Рядінський Є.О. Методи фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції. *Європейські перспективи*. 2013. № 12. С. 145–149.
2. Рядінський Є.О. Форми фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції в Україні. *Наука і правоохорона*. 2015. № 3. Ч. 3. С. 134–138.
3. Рядінський Є.О. Поняття «алкогольна продукція» та його співвідношення з поняттям «алкогольні напої» (за законодавством України). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2016. Вип. 41. Т. 4. С. 184–189.
4. Рядінський Є.О. Біоетанол: правові проблеми визначення в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2017. Вип. 43. Т. 3. С. 35–39.
5. Рядінський Є.О. Державне регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції, його завдання та види. *Наука і правоохорона*. 2018. № 1. С. 203–206.
6. Рядинский Е.А. Правовой механизм акцизного налога с операций по реализации субъектами розничной торговли алкогольных напитков, произведенных на территории Украины. *Закон и жизнь (Legea și viața)*. 2018. № 7. С. 86–89.
7. Рядінський Є.О. Сутність державної фіскальної монополії на виробництво спирту. *Наука і правоохорона*. 2018. № 2. С. 110–113.
8. Рядінський Є.О. Фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольних напоїв: зарубіжний досвід. *Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 27–28 грудня 2013 р.). Запоріжжя: У 2 частинах. Запорізька міська громадська організація «Істина», 2013. Ч. II. С. 62–64.
9. Рядінський Є.О. Проблеми фінансово-правового регулювання виробництва і обігу алкогольної продукції в Україні. *Україна в Євроінтеграційних процесах*: матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу. (Київ, 15–16 лютого 2014 р.). Київ: КиМУ, 2013. С. 119–120.
10. Рядінський Є.О. Метод правового регулювання: проблеми наукового визначення. *Реформування правоохоронної системи України*: матеріали круглого столу (Київ, 20 червня 2014 р.). Київ, 2014. С. 112–113.
11. Рядінський Є.О. Особливості оподаткування осіб, які реалізують конфісковані алкогольні напої. *Розвиток сучасного права в умовах глобальної нестабільності*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (Одеса, 9–10 вересня 2016 р.). Одеса. ГО «Причорноморська фундація права», 2017. С. 88–90.
12. Рядінський Є.О. Завдання державного регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції в Україні. *Розвиток сучасного права в умовах глобальної нестабільності*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (Одеса, 8–9 вересня 2017 р.). Одеса. ГО «Причорноморська фундація права», 2017. С. 65–68.
13. Рядінський Є.О. Пиво як алкогольний напій: новели законодавства. *Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн*: матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції. (Запоріжжя, 22–23 вересня 2017 р.). Запоріжжя. Запорізька міська громадська організація «Істина», 2017. С. 69–72.

АНОТАЦІЇ

Рядінський Є.О. Фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» (081 – Право). – Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України, Київ, 2018.

Дисертація є монографічним дослідженням, у якому комплексно, з урахуванням сучасних методів пізнання, здобутків вітчизняної та зарубіжної правничої науки, а також чинного законодавства України, ЄС та зарубіжних країн, досліджено фінансово-правове регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції і визначено перспективні напрями його вдосконалення. Визначено види та функції державного регулювання у сфері виробництва і обігу алкогольної продукції. Досліджено напрям впливу фінансового-правового регулювання на виробництво та обіг алкогольної продукції. Виокремлено форми та методи фінансово-правового регулювання виробництва та обігу алкогольної продукції.

Проаналізовано оподаткування суб'єктів господарювання, які здійснюють виробництво, імпорт, експорт, транспортування, зберігання та торгівлю алкогольною продукцією. Визначено правову природу плати за ліцензії на право виробництва та обігу алкогольної продукції та сутність державної фіскальної монополії на виробництво спирту.

Досліджено облік та реєстрацію у сфері виробництва та обігу алкогольної продукції, режим акцизного складу/податкового посту, маркування алкогольної продукції акцизними марками, регулювання цін та встановлення норм витрат спирту етилового.

Ключові слова: алкогольна продукція, фінансово-правове регулювання, оподаткування, ліцензійні платежі, державні фіскальна монополія, акцизний склад, акцизні марки, облік та реєстрація, встановлення норм витрат, регулювання цін.

Рядинский Е.А. Финансово-правовое регулирование производства и оборота алкогольной продукции в Украине. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических (доктора философии) наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право; информационное право» (081 – Право). – Государственный научно-исследовательский институт Министерства внутренних дел Украины, Киев, 2018.

Диссертация является монографическим исследованием, в котором комплексно, с учетом современных методов познания, достижений отечественной

и зарубежной юридической науки, а также действующего законодательства Украины, ЕС и зарубежных стран, исследованы финансово-правовое регулирование производства и оборота алкогольной продукции и определены перспективные направления его совершенствования. Определены виды и функции государственного регулирования в сфере производства и оборота алкогольной продукции. Указано, что для выполнения финансовой функции государственного регулирования в указанной области (наполнения доходной части бюджета) используется финансово-правовое регулирование. На основании анализа современного законодательства Украины выделены формы финансово-правового регулирования и обоснован его императивный метод.

Проанализировано налогообложение субъектов хозяйствования, осуществляющих производство, импорт, экспорт, транспортировки, хранения и торговлю алкогольной продукцией. Определена правовая природа платы за лицензии на право производства и оборота алкогольной продукции как отдельного сбора. Исследована сущность государственной фискальной монополии на производство спирта и аргументирована целесообразность отказа от использования такой монополии в Украине.

Изучены учет и регистрацию в сфере производства и оборота алкогольной продукции, режим акцизного склада/налогового поста, маркировки алкогольной продукции акцизными марками, регулирование цен и установления норм потерь спирта этилового.

Ключевые слова: алкогольная продукция, финансово-правовое регулирование, налогообложение, лицензионные платежи, государственные фискальная монополия, акцизный склад, акцизные марки, учет и регистрация, установление норм расходов, регулирование цен.

Ryadinsky Y.O. Financial and legal regulation of production and circulation of alcoholic beverages in Ukraine. – *Qualification Research as the Manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law (Doctor of Philosophy). Speciality 12.00.07 «Administrative law and processes; financial law; information law» (081 – Law). – State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kyiv, 2018.

The dissertation is a monographic study in which the financial and legal regulation of the production and circulation of alcoholic beverages is explored in a complex, taking into account modern methods of cognition, the achievements of domestic and foreign legal science, as well as the current legislation of Ukraine, the EU and foreign countries, and the prospective directions of its improvement are determined. The types and functions of state regulation in the field of production and circulation of alcoholic beverages are determined. The direction of influence of financial and legal regulation on production and circulation of alcoholic products is investigated. The forms and methods of financial and legal regulation of production and circulation of alcoholic products are distinguished.

The taxation of business entities engaged in the production, import, export, transportation, storage and trade in alcoholic beverages is analyzed. The legal nature of

the license fees for the production and circulation of alcoholic beverages and the essence of the state fiscal monopoly on alcohol production are determined.

The registration and registration in the sphere of production and circulation of alcohol products, the excise warehouse / tax office, labeling of alcoholic products by excise stamps, regulation of prices and establishment of standards for losses of ethyl alcohol have been investigated.

Key words: alcohol production, financial and legal regulation, taxation, licensing payments, state fiscal monopoly, excise warehouse, excise stamps, registration and registration, setting of norms of expenses, regulation of prices.

Гарнітура Таймс. Формат 60x84/16.
Наклад 100. Папір офсетний. Ум.-др. арк. 0,9.
Підписано до друку 25.10.2018. Замовлення 387.

Надруковано в «МП Леся».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи від 08.04.2002 р. серія ДК № 892.

«МП Леся»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: (066) 60-50-199, (068) 126-49-26
E-mail: lesya3000@ukr.net